

דף מט.

עין משפט ב.

או"ח סימן קפז עיפ"ב ג ד

ג. ד. אם לא הזכיר בברכת הארץ "ברית ותורה" אפי' לא חיסר אלא אחד מהם מחזירין אותו.²

הגה: נשים ועבדים לא יאמרו ברית ותורה ^ב דנשים לאו בני ברית הם, ועבדים לאו בני תורה.

ה. ה. אם לא הזכיר בבונה ירושלים מלכות בית דוד מחזירין אותו.^ע

הגה: אומרים על הנסים בחנוכה ובפורים לפני על הכל, ואם לא אמרו אין מחזירין אותו, אך בתוך שאר הרחמן יאמר הרחמן יעשה לנו נסים ונפלאות ^פ כשם שעשה לאבותינו בימים ההם.

או"ח סימן קפח עי"ב ג

ג. ג. צריך להזכיר בברכה שלישית מלכות בית דוד, ואין להזכיר בה שום מלכות אחרת, והאומר ומלכותך ומלכות בית דוד משיחך טועה שאין להשוות מלכותו למלכות בית דוד, וכן אין לומר בה אבינו מלכנו.^צ

הגה: וי"א דגם כשאומר יעלה ויבא לא יסיים מלך חנוך ורחום אלא ידלג מלת "מלך" וסברא נכונה היא, אך לא ראיתי נוהגין כן.

ג. אם נזכר קודם שסיים הברכה חוזר לברכת הארץ מתחילת נודה, אבל אם כבר סיים הברכה חוזר לראש ברהמ"ז.

ס. וודעת מר"ן השו"ע כדעת המאירי שאומרות על שם כלל ישראל, כה"ח אות כ'.

ע. משום שאין לנו נחמה גמורה עד שתחזור מלכות בית דוד למקומה, כ"כ הרמב"ם בפ"ב מהלכות ברכות, ועיין בכה"ח אות כ"א.

פ. הגם שאמרו בברכות שאין להתפלל שיעשה לו נס מ"מ כיון שאמרו בלשון רבים מותר, אבל להתפלל שיעשה לו נס בדרך טבע העולם אפשר דמותר גם ביחיד.

צ. אלא אבינו רענו, לבוש ומ"ב אות ה'.

עין משפט ד.

או"ח סימן קפח פעיף ד

ה. ד. נוסח ברכה זו פותחת ברחם ה' אלהינו וחותם בה בונה ירושלים או מנחם ציון בבנין ירושלים^ק. ואין לשנות הנוסח משבת ליום חול.

הגה: וי"א דאומרים בונה ברחמיו^ר ירושלים וכן נוהגין.

עין משפט ה.

או"ח סימן קפט פעיף א

א. בברכה רביעית^ש לא יאמר בה החי אלא בבית האבל, שאז אומר המלך החי הטוב והמטיב אל אמת דיין אמת^ת וכו'.

ואומרים בה ג' מלכויות, ג' הטבות, ג' גמולות.

עין משפט ו ז.

או"ח סימן קפח פעיף ו

ו. טעה ולא הזכיר של שבת אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם

ק. והחותם מנחם ציון ובונה ירושלים לא משתבש, כה"ח אות י"א.

ר. וְלֹדַעַת מִרְיָן יֵשׁ לֹמֵר רַק בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם וְאֵין לֹמֵר בְּרַחֲמֵי דְצִיּוֹן בְּמִשְׁפֵּט תַּפְדָּה, וְעֵינַי בְּכַהֲ"ח אוֹת ט'. וּמ"מ אִם יֵשׁ מִנְהַג או שִׁכְבַּר אִמֵּר בְּרַחֲמֵי אֵין מַחֲזִירִין אוֹתוֹ, כַּהֲ"ח אוֹת י"ג.

ש. ומסיימת ורווח והצלה וכל טוב לפי מנהג בני ספרד ושם עונים אמן.

י"א שאין לומר האל אבינו שכבר אמר אלהינו, ב"י בשם הרד"א, כה"ח אות ד'. וכתב הכלבו דנהגו לרחוץ כוס של ברכה אחר שתייתו ומעביר אותם המים על עיניו, שלא לשפוך יין של ברכה לארץ משום בזיון, כה"ח אות ו'.

כשיש עכו"ם שאוכל איתם בסעודה נהגו לומר כולנו יחד בני ברית, והטעם לפי שאסור לברך כותים דכתיב "לא תחנם", מ"א ס"ק א', כה"ח אות ח', ועיי"ש בשם הט"ז.

וה"ה כשיש מומר בתוך הסעודה יש לומר כולנו בני ברית דמומר אינו בכלל בני ברית, והיינו במומר להכעיס, שם אות ט'. ויש חולקים בזה.

וְבִבְרַכְתָּ בְעַל הַבַּיִת (היינו הרחמן הוא יברך כל אחד וכו') מסיים בה ונאמר אמן ולא ואמרו אמן שאין יכול לגזור בה לומר ואמרו אמן, אבל בעשה שלום במרומיו שזה שבחו של הקב"ה שם מסיים ואמרו אמן דכל ישראל מצווין, כה"ח אות י' ממ"א.

בשבת אומר מגדול וזה בנביאים אחרי שדוד היה מלך אבל מגדיל זה נאמר בתהילים לפני שהיה מלך. וי"א לומר מגדול גם בר"ח וגם בסעודת מו"ש ופורים ומילה וכן בסעודת חתן וכלה וסיום מסכתא כיון שיש בהם הארה של מצוה, כה"ח אות י"א.

ת. וי"א דברכת האבלים אינה אלא בעשרה ודלא כמ"א, כה"ח אות י"ב.

ואם מזכירים ג' הטבות בבית האבל בזה הולכים אחר המנהג, שם אות י"ג.

וְהִרְחַמֵּן שְׂאוֹמְרִים אַחֲרֵי בְרַכְתָּ רְבִיעִית לֹא הוּי הַפְסַק לְשִׁתִּית הַכּוֹס אֲבָל דְּבַרֵי חוּל הוּי הַפְסַק, וְצָרִיךְ לִיזְהַר, וְגַם הַמְסוּבִין יִזְהָרוּ שֶׁלֹא לְדַבֵּר שׁוֹם דְּבַר עַד שִׁבְרֵךְ הַמְּבָרֵךְ עַל הַכּוֹס, שֶׁם אוֹת י"ד.

שנתן שבתות למנוחה ^א לעמו ישראל באהבה לאות ולברית ברוך אתה ה' מקדש השבת.

ז. טעה ולא הזכיר של יו"ט ^ב אומר ברוך אתה ה' אמ"ה אשר נתן ימים טובים לישראל לששון ולשמחה את יום חג פלוני הזה ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים ^ג, ואם חל יו"ט בשבת אומר שנתן ^ד שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וימים טובים לששון ולשמחה ^ה את יום חג פלוני הזה, ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל והזמנים, וכל ברכות הללו בשם ומלכות.

ודוקא כשנזכר קודם שהתחיל הטוב והמטיב ^ו, אבל אם לא נזכר עד

א. וּמִי שְׁאִינוּ יוֹדְעֵי הַנוֹסַח חוֹזְרֵי לְרֹאשׁ, ט"ז ס"ק ד'. והגם שברכה זו סמוכה לחברתה פותחת ג"כ בברוך מכיון שהיא ברכה מדרבנן כמו הטוב והמטיב או מכיון שלא נתקנה שם, ועיין בכה"ח אות כ"ב.

ואם מסופק אם אמר רצה אינו חוזר מצד ספק ספיקא.

ב. וּמִשְׁמַע דְּבַכְלֵי יו"ט חַיִּיב לֵאכּוֹל פֶּת אֶךְ מִתּוֹס' בְּסוּכָה כ"ז ע"א ד"ה אי בעי כתבו דאין חיוב פת אלא דוקא בליל יום ראשון של פסח ובליל יו"ט ראשון של סוכות שנלמד מט"ו ט"ו מחג המצות וכ"כ הרשב"א וא"כ בשאר יו"ט אינו חוזר דאין חיוב פת וא"כ לדינא אינו חוזר אלא בליל יו"ט ראשון של פסח וסוכות.

ג. וְהַנְּשִׂימִים לְעוֹלָם אֵינָם חוֹזְרוֹת גַּם בְּלֵיל רֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח וְסוּכוֹת כִּיּוֹן שֵׁישׁ סֶפֶק אִם חַיִּיבוֹת בְּבֵרֵה־מ"ז מִן הַתּוֹרָה, כה"ח אות כ"ד.

ד. וּבִרְ"ה חוֹתֵם מִקְדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל וְיוֹם הַזְכֵּרוֹן, מ"א ס"ק ז', מ"מ כיון שאין חובה לאכול פת אינו חותם בשם אלא כמו בר"ח, ועיין בכה"ח אות כ"ה. דלדינא אין חוזרין רק בליל יו"ט א' דפסח וסוכות.

ה. או אשר נתן, וכן במקום לישראל צריך לומר לעמו ישראל, כה"ח אות כ"ה.

ו. וְהֵינּוּ בְּשִׁכְחָ שְׁנִיחָם גַּם רְצָה וְגַם יַעֲלֶה וְיִבֵּא אֲבָל בְּשִׁכְחָ אֶחָד מֵהֶם אֵינוֹ אוֹמֵר אֲלֵא אוֹתוֹ שֶׁשִּׁכְחָ, כה"ח אות כ"ו.

ז. שֶׁכַּח לֹמֵר רְצָה וְנִזְכַּר אַחֵר שֶׁאִמַּר בְּרוּךְ אַתָּה ה' לִפְנֵי בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם אֵין לוֹ לֹמֵר לְמַדְנֵי חֻקֶּיךָ אֲלֵא יְסִיִּים בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם וְיֹאמֵר בְּרַכָּה בְּפָנַי עֲצֻמָּה אֲשֶׁר נָתַן שִׁבְתוֹת לְמִנוּחָה.

אבל אם עבר וסיים "למדני חקיך" יאמר רצה ואח"כ ברכת בונה ירושלים, כה"ח אות כ"ז מברכי יוסף. אך הבן איש חי דעתו שיאמר למדני חקיך לכתחלה ויחזור לומר רצה, כה"ח אות כ"ז.

ואם אמר בונה ירושלים אמן ופתח בברכת הטוב והמטיב והגיע לשם ה' לא מועיל לומר למדני חקיך ולחזור לברך ברכה שנתן שבתות אלא חוזר לראש ברהמ"ז, ואפי' לא אמר אלא תיבת ברוך בלבד חוזר לראש אבל בח"א כתב דכל זמן שלא אמר שם ה' יכול לומר שנתן שבתות למנוחה, ועיין בכה"ח אות כ"ח.

נרדם בשינה באמצע ברהמ"ז ולא יודע באיזה ברכה עומד חוזר לראש, שם אות כ"ט.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחודר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

שהתחיל הטוב והמטיב צריך לחזור לראש ברהמ"ז ז.

עין משפט זז.

או"ח סימן קפח פעיף ז

ח. טעה ולא הזכיר בה של ר"ח בין ביום בין בלילה ואומר ברוך שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון, ואינו חותם בה ח. וכל זה בנזכר קודם שהתחיל ברכת הטוב והמטיב, אבל אם נזכר אחרי שהתחיל בה אינו חוזר כיון שאינו חייב לאכול פת ט כדי שיתחייב לברך ברהמ"ז, וחול המועד דינו כר"ח י.

הגה: ואפשר שיכול לומר בתוך הרחמן. ולמעשה לא יאמרו שם, כיון שיש בו אזכרת שמות ואין לאומרו לבטלה

ט. אם חל ר"ח בשבת והזכיר של שבת ולא הזכיר של ר"ח, ולא נזכר עד הטוב והמטיב אינו חוזר, ואם שכח גם של שבת ונזכר קודם שהתחיל הטוב והמטיב כולל ר"ח כ עם שבת ואומר שנתן שבתות ל למנוחה וראשי חדשים לזכרון, ואם פתח בהטוב והמטיב חוזר לראש ברהמ"ז ומזכיר של שבת ושל ר"ח, ויש מי שאומר שאם שכח של שבת

ז. דכל הברכות נחשבות כאחת, ב"י בשם הרא"ש.

ח. כדעת הרי"ף והרמב"ם, וגם בפתיחה אינו מזכיר בה שם ומלכות, אבל הלבוש והפר"ח כתבו דמזכיר בה בפתיחה שם ומלכות, והברכי יוסף פסק דיש לחוש לדעת מר"ן ולא להזכיר בה שם ומלכות גם בפתיחה, וכן דעת הרמ"א, כה"ח אות ל"א.

ט. שיכול לאכול פירות וירקות ובלבד שלא יתענה.

י. ואם שכח יעלה ויבא אין להזכיר בברכה שם ומלכות.

כ. דאין חיוב פת בר"ח. ואם חל ר"ח במוצאי שבת ואכל פת מבעוד יום בשבת וחשכה עליו ואכל פת גם בלילה צריך להזכיר של ר"ח בלילה, אבל אם חל חנוכה במו"ש והתחיל לאכול מבעוד יום אינו מזכיר של חנוכה אפי' אכל פת בלילה כיון שאינו אלא רשות להזכיר של חנוכה בברה"מ, כ"כ המ"א בסי' תי"ט, והגם שכתב המג"א שמזכיר שבת כיון שהולכים אחר תחילת סעודתו כמ"ש בסי' קפ"ח כבר כתב בכה"ח שם כיון דאיכא פלוגתא בזה שב ואל תעשה עדיף. כה"ח אות נ'.

אם היה שבת או ר"ח והתפלל ערבית מבעוד יום ואח"כ עשה סעודה שוב אינו מזכיר של שבת או של ר"ח משום דהוי כסתרי אהדדי שהרי כבר התפלל ערבית, אבל אם הוא לא התפלל עדיין אף שהצבור כבר התפללו מזכיר של ר"ח או של שבת. ה"ה במוצאי ר"ח שמזכיר של ר"ח בברה"מ אם לא התפלל הוא עדיין ערבית. ויחיד נגרר אחר הציבור אם הם רוב או יש בעיר רק ביכנ"ס אחת וכבר התפללו ערבית. ועיין בכה"ח אות ד'.

ל. היינו בשכח שניהם.

ור"ח ונזכר קודם שהתחיל הטוב והמטיב אומר שנתן שבתות למנוחה וראשי חדשים לזכרון וחותרם בשל שבת ואינו חותרם בשל ר"ח מ.

או"ח סימן תכד פעיף א

א. מזכירין יעלה ויבא בברכת המזון, ואם לא אמרו אין מחזירין אותו, אבל אם נזכר קודם ברכת הטוב והמטיב אומר שם ברוך שנתן ראש חדש לעמו ישראל לזכרון.

דף מט:

עין משפט א.

או"ח סימן קפח פעיף ז

עיין לעיל דף מט. עין משפט ח.

או"ח סימן תכד פעיף א

א. מזכירין יעלה ויבא בברכת המזון, ואם לא אמרו אין מחזירין אותו, אבל אם נזכר קודם ברכת הטוב והמטיב אומר שם ברוך שנתן ראש חדש לעמו ישראל לזכרון.

עין משפט ב.

או"ח סימן קפח פעיף ו

עיין לעיל דף מט. עין משפט ו ז.

מ. והיינו בשם ומלכות מצד השבת.

נ. ודעת המ"א בס"ק י"ד דחותם בה גם בשל ר"ח.

ס. דאין חיוב פת בר"ח. ואם חל ר"ח במוצאי שבת ואכל פת מבעוד יום בשבת וחשכה עליו ואכל פת גם בלילה צריך להזכיר של ר"ח בלילה, אבל אם חל חנוכה במו"ש והתחיל לאכול מבעוד יום אינו מזכיר של חנוכה אפי' אכל פת בלילה כיון שאינו אלא רשות להזכיר של חנוכה בברה"מ, כ"כ המ"א בסי' תי"ט, והגם שכתב המג"א שמזכיר שבת כיון שהולכים אחר תחילת סעודתו כמ"ש בסי' קפ"ח כבר כתב בכה"ח שם כיון דאיכא פלוגתא בזה שב ואל תעשה עדיף. כה"ח אות נ'.

אם היה שבת או ר"ח והתפלל ערבית מבעוד יום ואח"כ עשה סעודה שוב אינו מזכיר של שבת או של ר"ח משום דהוי כסתרי אהדדי שהרי כבר התפלל ערבית, אבל אם הוא לא התפלל עדיין אף שהצבור כבר התפללו מזכיר של ר"ח או של שבת. ה"ה במוצאי ר"ח שמזכיר של ר"ח בברה"מ אם לא התפלל הוא עדיין ערבית. ויחיד נגדר אחר הציבור אם הם רוב או יש בעיר רק ביכנ"ס אחת וכבר התפללו ערבית. ועיין בכה"ח אות ד'.

עין משפט ו ז.

או"ח סימן קצב פ"א

- א. היו המסובין שלשה חייבים בזימון ^ע שאומר אחד מהם נברך שאכלנו משלו, והם עונים ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ^פ, והוא חוזר ואומר ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ^ז.
- ב. גם אם הם ד' טוב יותר לומר נברך שאכלנו כדי לכלול עצמו ולא "ברכו" ^ק שאכלנו משלו.
- ג. אם הם עשרה ^ר צריך להזכיר שם ה' שאומר נברך אלהינו וכו' והם עונים ברוך אלהינו שאכלו משלו. ואין לומר לאלהינו בלמ"ד ^ש.
- ד. בין שיהיו עשרה או מאה או אלף או יותר כך הם מברכים ואין משנים מנוסח זה, וכל האומר "מטובו" ^ת או במקום חיינו "חיים" הרי זה עם הארץ.

- ^ע. ובפתח הדביר אות ד' כתב דברכת הזימון מן התורה אפי' בג', אבל היפה ללב אות א' כתב דבג' הוא מדרבנן אבל בעשרה שיש הזכרת ה' מן התורה, וי"א דגם בעשרה הוא מדרבנן, ועיין בכה"ח אות א'. ושם מש"כ בשם הזוהר בענין אמירת הזימון. וְאִם הֵבֵן מִבְּרַךְ יֹאמֵר בְּרִשׁוֹת אֲבִי מוֹרִי וְאִם יֵשׁ כֹּהֵן יֹאמֵר בְּרִשׁוֹת הַכֹּהֵן, וְעֵינֵי בְּכֵה"ח אות ב' דבשבת נוהגין להוסיף ברשות שבת מלכתא, ובסוכה מוסיפין ברשות ז' אושפיזין עילאין קדישין, וכ"כ הבן איש חי. ואין מזמנין אלא על הפת לדינא וכ"מ מדברי הזוהר פ' בלק דף קפ"ו ע"ב, ובשער המצות פ' עקב.
- ^פ. וא"צ לומר ובטובו "הגדול" חיינו, כה"ח אות ז'.
- ^צ. ואין לומר ברוך הוא וברוך שמו גם בעשרה שמזמנים בשם דשב ואל תעשה עדיף, כה"ח אות ח'.
- ^ק. ובברכות ק"ש שאומר "ברכו" את השם, שם שאני כיון שאומר המבורך כולל בזה עצמו לא כן בזימון בבהמ"ז.
- ^ר. ואם טעה המזמן ואמר אלהינו בלי עשרה העונים יענו בלי שם והוא חוזר אחריהם ג"כ בלי שם.
- ^ש. דלגבי ברכה לא נאמר בלמ"ד דכתיב "ברכו עמים אלהינו".
- ^ת. דמשמע רק מטובו ולא כל טובו וע"כ הוא טועה, וגם במילת חיים במקום חיינו מוציא עצמו מן הכלל.